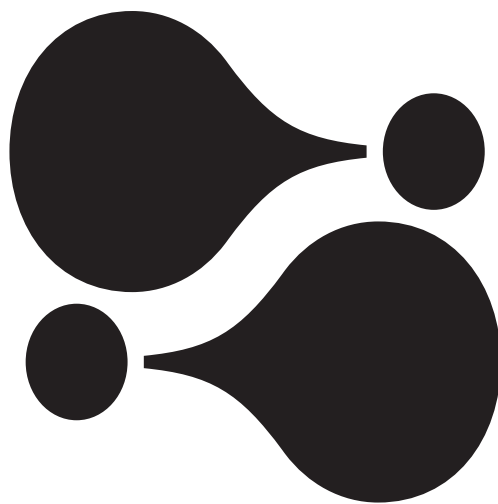

Llibres que parlen de nosaltres

Un matí amb
Tsitsi Dangarembga

Propostes per treballar a l'aula

Índex

Sobre Tsitsi Dangarembga	3
Activitat 1	
Una activista de la imaginació	5
Activitat 2	
Neguit i assimilació: la condició del nadiu	9
Bibliografia	11

Sobre Tsitsi Dangarembga

Tsitsi Dangarembga va néixer a la colònia britànica de Rhodèsia del Sud, actual Zimbàbue. Va passar part de la seva infància a Anglaterra, en una família d'acollida, i més tard es va formar en medicina a Cambridge, en psicologia a Harare i en cinema a Berlín.

És escriptora i cineasta, i les seves obres, guardonades i reconegudes internacionalment, capturen l'heterogènia realitat social del continent africà i reflexionen sobre les marques del colonialisme en l'experiència personal i l'escriptura. Se la considera la millor escriptora africana de la seva generació i compta amb premis de prestigi com el Premi de la Pau de la Fira del Llibre de Frankfurt (2021), el PEN Printer Prize (2021) o el Windham-Campbell de literatura (2022) de la Yale University.

Dins la seva obra, destaquen l'assaig *Black and Female* (Faber & Faber, 2022; publicat en castellà l'any 2025 a Plankton Press amb el títol *Mujer y negra*) i la trilogia semiautobiogràfica inaugurada amb *Neguit permanent* (L'Agulla Daurada, 2023; 1988 en anglès), que la va consagrar com a escriptora, seguida d'*El llibre del no* (L'Agulla Daurada, 2024; 2006 en anglès).

Tsitsi Dangarembga

Libres que parlen de nosaltres

El 2021 va publicar-ne l'última part, *This Mournable Body* (Faber & Faber), nominada al Booker Prize i que pròximament estarà traduïda al català. Com a cineasta, ha dirigit pel·lícules com *Neria* (1993) o *Everyone's Child* (1996), considerades fites en la història del cinema de Zimbàbue. També és fundadora de l'International Images Film Festival for Women (IIFW) i està al capdavant de l'Institute of Creative Arts for Progress in Africa Trust (ICAPA) i la productora audiovisual Nyerai Films.

El 2023 Tsitsi Dangarembga va ser entrevistada pel periodista David Guzman com a acte inaugural al Kosmopolis 2023. Podeu visionar l'entrevista, titulada «Escriure, transformar el món», [aquí](#).

Activitat 1

Una activista de la imaginació

1

Fragments transcrits i adaptats a partir de la conversa entre Tsitsi Dangarembga i David Guzman al Kosmopolis 2023, al CCCB, que podeu visionar [en línia](#). Els fragments corresponen als minuts 03:19-13:10.

Llegeix els fragments¹ següents de l'entrevista de David Guzman a l'escriptora, directora de cinema i activista feminista Tsitsi Dangarembga. Reflexiona sobre com concep l'escriptura i la narració en relació amb l'activisme.

—

No em considero activista en absolut. Em considero creadora de narratives. Narratives molt diverses: poden ser ficcions literàries, no-ficció creativa... Però sí que, en la mena de narratives que creo, és habitual que faci servir la meua pròpia veu. I és molt interessant, perquè aquesta paraula, «veu», en moltes llengües és la mateixa que la paraula «vot», que té connotacions polítiques. Per tant, quan fem servir la nostra veu, es pot dir que estem participant d'una manera política, que ens estem compromentent políticament.

Fa molt que soc feminista, vaig arribar al feminisme a la dècada del 1980, i en aquell moment el lema del feminisme era que el que és personal és polític, i això era molt important. Així, no puc separar aspectes de la meua feina i dir: «això és feina d'activista», «això és feina de política» i «això és feminista». Per a mi, és tot feina de la Tsitsi. I el que faig és crear narracions.

El motiu pel qual prefereixo que no m'anomenin activista és que és una etiqueta limitadora. A algunes persones els escau perquè es volen centrar en una causa política, volen defensar-la. Però si jo soc activista, ho soc de la imaginació. Soc activista de la imaginació de l'individu i de l'expressió d'aquesta imaginació de l'individu. Soc activista per fer que aquestes imaginacions individuals formin una imaginació col·lectiva que penso que pot ser positiva per a la humanitat i per a aquest planeta que ens acull.

[...]

Per a mi, escriure, de fet, és *fer*. [...] Escriure és la meva forma personal de percebre el món, per això és important per a mi. No crec que calgui distingir entre activisme i no activisme.

El que em preocupa és que, en algunes situacions, com a Zimbàbue, on tenim un sistema repressor, se'ns diu: «Si voleu expressar-vos políticament, uniu-vos a un partit polític, perquè així sabrem com tractar-vos.» Si una persona actua d'una manera política institucionalitzada, això vol dir que es poden fer servir estratègies per neutralitzar-la. Això és el que passa avui dia a Zimbàbue.

D'altra banda, si tots els ciutadans entenen que tenen el dret i la responsabilitat de *fer*, és a dir, de crear la mena de nació on volen viure i la mena de nació que volen llegar a les generacions futures, tota aquesta idea que els únics actors són els partits polítics cau pel seu propi pes, i això em sembla molt important. La meva idea d'escriure s'assembla molt al que va dir Chinua Achebe:² que no podem saber qui som si no en parlem, si no ho narrem. Hem de tenir discurs. Hem de tenir narrativa. Això suposa poder dir: «Som aquesta mena de persona, i no aquesta altra.»

Us en donaré un exemple: a Zimbàbue hi ha dos grups lingüístics. Un dels grups és el de la llengua shona, l'altre és el ndebele. Hi ha persones que poden dir: «Jo soc shona», però de fet no és una descripció, en absolut. Aquesta paraula, *shona*, va ser un invent colonial, un terme administratiu colonial que es van treure de la màniga. Hi ha persones que venen de les terres altes i de l'est i són manyika, les persones que venen del voltant d'Harare són zezuru, i les persones del sud-est són karanga. Per tant, hi ha moltes identitats diferents en un mateix territori, però diuen que són shona. Què vol dir, això? Vol dir que estem acceptant una identitat que ens van imposar persones l'objectiu de les quals era expropiar-nos, deshumanitzar-nos i subjugar-nos.

Per tant, penso que és molt important que puguem qüestionar aquestes narratives, identitats i discursos, i que tinguem aquests debats. Actualment sento cada vegada més persones que parlen

2

L'escriptor nigerià Chinua Achebe deia a *Things Fall Apart* (1958) que una de les idees que tenia al cap era explicar la història de la seva gent.

d'aquest tema, i per a mi aquesta és la funció de l'escriptura: dir-nos qui som, dir-nos-ho a nosaltres mateixos i als altres.

—

Preguntes:

1. Més endavant, Dangarembga es reivindica com a «activista de la imaginació». Com interpretes aquesta expressió?
2. L'escriptora sosté que la veu i el vot estan connectats. Penses que hi ha comunitats al món o a la nostra societat que tenen menys veu/vot al món? Creus que la literatura pot ajudar a donar veu a aquestes persones?
3. Dangarembga és crítica amb l'adopció d'identitats colonials per part de les persones del seu país. Diu: «Estem acceptant una identitat que ens van imposar persones l'objectiu de les quals era expropiar-nos, deshumanitzar-nos i subjugar-nos.» Què et suggereix aquesta frase? Et ressona amb alguna experiència teva o del teu voltant? para Ignacio Cirac? Explica'n els paral·lelismes.

—

Per generar un diàleg filosòfic:

El filòsof francès Paul Ricœur va introduir la noció d'*identitat narrativa* per defensar la idea que construïm les nostres identitats personals a través d'un relat, una narració de nosaltres mateixos constantment renovada. La identitat és, doncs, un fer, com el que descriu Dangarembga: un escriure'ns a nosaltres mateixos. No obstant, l'escriptora ens adverteix del perill d'adoptar narratives imposades des de fora a l'hora de narrar-nos, i reivindica la importància de desenvolupar una veu pròpia.

Libres que parlen de nosaltres

1. Què en penseu?
2. Creieu que és fàcil construir una veu pròpia en un món ple de narratives externes?
3. Penseu en què llegiu, quins continguts culturals consumeu —a Netflix, a TikTok—... Quines narratives col·lectives teniu al vostre abast? Creieu que hi ha narratives més emancipadores que d'altres? Per què?
4. Per què és necessari que hi hagi noves narratives col·lectives? Quina relació tenen amb la nostra llibertat i identitat?

Activitat 2

Neguit i assimilació: la condició del nadiu

Cap al final de *Neguit permanent* (2023), la Tambu, narradora i protagonista, passa els exàmens per accedir al Col·legi de Dones Joves del Sagrat Cor, un institut catòlic «multiracial» d'elit. A *El llibre del no* (2024), continuació de la saga de la Tambudzai, la jove viu amb neguit l'exigència d'obeir mandats contradictoris: d'una banda, s'espera que s'assimili a l'ideal de feminitat patriarcal, blanc i catòlic, mentre que, d'altra banda, se li recorda constantment la impossibilitat d'assolir-lo pel fet de ser «africana». Llegeix aquest fragment i respon les preguntes que trobaràs a continuació.

—

Fragment de *Neguit permanent*, en què la Tambu informa la seva cosina Nyasha que ha estat admesa al col·legi:

«No va amagar, ni va procurar fer-ho, la seva decepció quan li vaig dir com n'estava d'emocionada, l'experiència que viuria, l'oportunitat que era i si tenia la intenció de treure'n el màxim de suc. Ella pensava que aquella oportunitat em reportaria més perjudicis que avantatges. Seria una oportunitat meravellosa, va afirmar sarcàsticament, per oblidar. Per oblidar qui eres, què eres, i per què eres allò. El procés, va afegir, s'anomenava assimilació, i això era el que tenien destinat als joves precoços que podrien esdevenir una molèstia si se'ls deixava fer de les seves, mentre que els altres... Però, vaja, què importaven els altres? Per això havien creat un petit espai en el qual t'assimilaven, un espai honorari en el qual et podies afegir a ells i en el qual podien vetllar perquè et comportessis.»

(Dangarembga, 2023, p. 269)

—

Preguntes:

- 1.** Busca una definició d'assimilació cultural i explica el terme amb les teves pròpies paraules.
- 2.** Amb quin procés vincula la Nyasha l'assimilació? Quines conseqüències creu que tindrà sobre la Tambu?
- 3.** Quin efecte creus que pot tenir, en els lectors vinguts de països explotats o colonitzats i crescuts en països o sistemes escolars blancs, llegir les reflexions de la Nyasha i la Tambu?

Bibliografia

Fonts principals del dossier:

- Sessió inaugural del Kosmopolis 2023, a càrrec de Tsitsi Dangarembga i David Guzman. «Escriure, transformar el món» (25 d'octubre 2023). <https://www.cccb.org/ca/multimedia/videos/tsitsi-dangarembga-i-david-guzman/243084>
- Dangarembga, Tsitsi (2023 [1988]). *Neguit permanent*. Traducció d'Aurora Ballester. Manresa: L'Agulla Daurada.
- Dangarembga, Tsitsi (2024 [2006]). *El llibre del no*. Traducció d'Aurora Ballester. Manresa: L'Agulla Daurada.

Per anar més lluny:

- Dangarembga, Tsitsi (2025 [2022]). *Mujer y negra*. Traducció de Cristina Lizarbe Ruiz. Gabinete Plankton.
- [Filmografia](#) de Tsitsi Dangarembga.

